

השנויים במשנתנו, בלא מומא נמי מיפסיל.

ב- והוינן בה: **מאי איכא בין כהן הנפסל משום מומא, לכהן הנפסל משום שאינו שוה בזרעו של אהרן?**

ומשנינן: **איכא בינייהו, משום אחולי עבודה, האם עבודתו נפסלת.**

מומא, כהן בעל מום — מחיל עבודה. דכתיב: "מום בו — ולא יחלל".

אבל זה שאינו שוה בזרעו של אהרן, לא מחיל עבודה.

והוינן בה: **מאי איכא בין זה שנפסל משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, ובין זה שנפסל משום מראית העין** [שהם מאוסים על רואיהם]? כגון: נשרו ריסי עיניו [להלן מג, ב] ושנטלו שיניו [להלן מד, א].

ומשנינן: **איכא בינייהו עשה.** דזה שאינו שוה בזרעו של אהרן, אם עבד, עובר בעשה. דהכי משמע מהכתוב, דרק השוה בזרעו של אהרן עובד, ומכלל, דמי שאינו שוה לא יעבוד. והוי לאו הבא מכלל עשה. והפסול משום מראית העין אינו עובר בעשה.

ומבארין השתא את המומין שנמנו במשנה: כילון, לפתן, מקבן, שקוט, וסקיפת.

כילון: דדמי רישיה לאכלא. שראשו דומה לכיסוי של חבית, שחד למעלה ורחב למטה.

לפתא: דדמי רישיה לגודגלידא דליפתא. שדומה ראשו לראש הלפת, שראשה רחב והולכת ומצרת כלפי מטה.

תנא: עוד מום אחר שלא נמנה במשנה: וצוארו עומד באמצע ראשו, שראשו כולט לאחוריו כלפניו.

מקבן: דדמי רישיה למקבן, [רש"י גרס למקבא] שראשו דומה לקרדום, שערפו עגול וצר(5).

ושראשו שקוט, היינו מלפניו, שראשו משופע מלפניו באלכסון(6).

וסקיפת היינו מאחוריו, שגובה ראשו חסר לאחוריו.

תנא: שקוט — מלפניו, וסקיפת — מאחוריו. ולשון "סקיפת" הוא כדאמרי **אינשי: שקיל פיסא, שהוא נראה כמי שנטלה ממנו חתיכה מאחוריו(7).**

תנא: עוד מומין: וצוארו שקוט, ושמוט.

שקוט, דחביא מחבא, שראשו מוטל בין כתיפיו ודומה כמי שראשו שמוט.

שמוט, דאריך ושמוט, דאריך צוארו ודק וכולט פרצופו הרבה לחוץ. [רבינו גרשום].

שנינו במשנה: **ובעלי חטרות, רבי יהודה**

והרמב"ם ביאת מקדש פ"ח ה"א גורס שקוע מי שבאמצע קדקדו שוקע למטה כמי שדחקו בידו.

7. ושקיפת הוא נוטריקון: שקיל — פיסא, תפא"ץ].

5. ורבנו גרשם כתב: שכולט הפדחת לחוץ, וכן ערפו מאחוריו, ולצדעיו שוה ראשו, ודומה לפטיש דהיינו מקבת שיוצא מלפניו ומאחוריו].

6. ויש מפרשים שאינו כולט כלל לפניו, רע"ב.

מכשיר וחכמים פוסלים.

ננסין תנינא לה לקמן [מה,ב] "הקפח והננס". ומה השמיענו רבי יוחנן?

ומתריצין כולהו צריכא: זבלגנין, איצטריך ליה לאשמעינן דלא תנן. וקרחנין וננסין נמי איצטריך לאשמעינן, דמהו דתימא הא דפסלי הוא משום מראית העין בלבד. קא משמע לן דפסולים משום שאינו שוה בזרעו של אהרן, והנפקא מינה הוא שעובר בעשה.

ופרכינן: והא כל היכא דאיכא פסול משום מראית העין מיתנא קתני להו, דהיכא שהפסול הוא משום מראית העין, המשנה מוסיפה בהדיא שפסול זה הוא משום מראית העין, ומינה תדע דשאר פסולי אינם משום כן. כדקתני במתניתין לקמן **ושנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין**.

ואם כן אנו יודעים שהקרחנים והננסין אין פסולם משום מראית העין, ומאי אתא רבי יוחנן לאשמעינן?

ומתריצין: מהו דתימא תני חדא בההיא דנשרו עיניו שפסולו משום מראית העין והוא הדין לכולהו, דקאי על כל הפסולין דפרקין שפסוליהן משום מראית העין בלבד [לבד מרישא דמתניתין עד "בעלי חטרת" שפסולן משום שאינו שוה בזרעו של אהרן]. קמשמע לן רבי יוחנן שאין הדבר כן אלא כולן פסולין משום שאינו שוה בזרעו של אהרן.

ואכתי מקשינן: איך היה סלקא דעתך לומר כן? והא כל היכא דאיכא דפרקין פסול נוסף שהוא רק משום מראית העין — מיהדר ומיתנא, שחוזר התנא ושונה בפירושו שהוא

ומבארינן: בחטורת דאית ביה עצם, כולי עלמא לא פליגי דפסול. כי פליגי רבי יהודה וחכמים, בחטורת דלית ביה עצם. מר סבר, חכמים שפסלו, דהא אינו שוה בזרעו של אהרן. ומר סבר, רבי יהודה שהכשיר, כיון דלית בה עצם, קרקורא דבישרא בעלמא הוא. חתיכת בשר בעלמא היא.

שינו במשנה: הקרח פסול.

אמר רבא: לא שנו דפסול, אלא שאין לו שיטה של שער מקפת מאוזן לאוזן מלאחריו, ואז אפילו יש לו שיטה של שער מלפניו נמי הוי קרח, וכל שכן כשאין לו כלל אפילו מלפניו.

אבל יש לו שיטה של שער לאחריו ולפניו, כשר. וכל שכן, שיש לו לאחריו ואין לו לפניו, דיותר יפה כך, מאשר שיש לו סביב הראש שער ובאמצע הוא קרח⁽⁸⁾.

ואיכא דמתני לה אסיפא, דתני: ואם יש לו הרי זה כשר. ועלה אמר רבא: לא שנו דיש לו כשר אלא שיש לו לאחריו שיטה של שער מקפת מאוזן לאוזן, ואין לו לפניו. אבל יש לו בין לאחריו ובין לפניו, פסול דהוא מגונה יותר. וכל שכן שיש לו לפניו ואין לו לאחריו. וכל שכן דאין לו כלל דפסול.

אמר רבי יוחנן: הקרחנין, והננסין, והזבלגנין שענייהם זבות וזולגות מים, פסולין, לפי שאינו שוה בזרעו של אהרן.

ופרכינן: קרחנין, הא תנינא לה במתניתין.

8. גירסת רש"י, ובשטמ"ק גירסא אחרת].

משום מראית העין. דקתני "ושניטלו שיניו פסול משום מראית העין", ועל כרחך ששאר הפסולין אינם משום מראית העין, ומאי איצטריך רבי יוחנן לאשמעינן?

ומתריצין: אלא רבי יוחנן קאתי לאפוקי מהא דתניא. דתניא: הקרחנין, והננסין, והזבלגנין כשרים, ולא אמרו פסול אלא משום מראית העין. וקמשמע לן רבי יוחנן דאין הלכה כאותה ברייתא אלא כמתניתין, דפסולין משום שאינו שוה בזרעו של אהרן.

והוינן בה: מאן האי תנא?

ומשנינן: רבי יהודה היא?

דתניא: רבי יהודה אומר: כתיב: "וערכו בני אהרן הכהנים". ודרשינן בתורת כהנים: לרבות הקרחנין [שכשרים מדאורייתא].

מתניתין:

נאמר בתורה במומי הכהנים: "או גבן". והמשנה מבארת מהו מום זה.

אין לו גבינין, כהן שאין לו גבות עינים. או אין לו אלא גבין אחד. זהו "גבן" האמור בתורה!

רבי דוסא אומר: גבן הוא כל שגביניו שוכבים, ששערות גביניו גדולות ושוככות על עיניו.

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: גבן הוא מי שיש לו שני גבין [לא בעין אלא בגב ממש] ושתי שדראות⁽⁹⁾.

גמרא:

והוינן בה: וכי "גבן" — דאין לו גבינין משמע?

ורמינחז: "גבן" — אין לי אלא שיש לו גבינין הרבה, ששתי גבות עיניו מחוברות ואין רווח בין זו לזו.

אבל אם אין לו גבינין כלל, או אין לו אלא גבין אחד, מנין דפסול?

תלמוד לומר: "או גבן", ומ"או" מרבינן למי שאין לו אלא גבין אחד או שאין לו כלל.

וקשיא, דתנא דמתניתין משמע דלא מרביה ליה מ"או" אלא דמשמעות "גבן" היא שאין לו גבינין?

ומתריצין: אמר רבא הכי נמי קתני במתניתין: זהו מדרש "או גבן" האמור בתורה!

שנינו במשנה: רבי דוסא אומר: שגבינין שוכבין. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: שיש לו שני גבין ושתי שדראות.

והוינן בה: למימרא דמי שיש לו שני גבין ושתי שדראות יתכן דחיי, שהוא מסוגל לחיות.

והא איתמר: המפלת בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות. ואמר רב עלה: באשה, אינו וולד ואינה טמאה טומאת לידה. בבחמה, אסור באכילה, כנבילה דלא מהניא ליה

לכולי עלמא כל אלו מומין הם ופוסלים.

9. כתב הרמב"ם בפירוש המשנה שלא נחלקו התנאים אלא בפירוש "גבן" האמור בתורה אבל

שחיטה משום דכמת דמי. ואיך יתכן שכהן זה הוא חי, שפסלתו לעבודה.

ומתריצין: **כבר רמא ניהליה**, התם במסכת נדה, **רב שימי בר חייא לרב**. ואמר ליה רב: **שימי את! חכם גדול כמותך**, ואינך יודע לתרץ המשנה?

הכי פירושא דמתניתין: לא שיש לו שני גבין ושתי שדראות ממש, דזה אינו חי. **אלא, בששדרתו עקומה**, ונראית כשני גבין ושתי שדראות. ואילו אני אמרתי ביש לו שני גבין ושתי שדראות ממש.

מתניתין:

נאמר בתורה: "או חרם". והמשנה מבארת מהו מום זה.

"החרום" פסול.

איזהו חרום?

הכוחל, שיכול לצבוע, **שתי עיניו כאחת**, שחוטמו שקוע בין שתי עיניו וכשהוא צובע את עיניו יכול למשוך את המכחול מעין לעין, ואין החוטם מעכבו.

וכמו כן נפסל הכהן [לא משום "חרום"], **ששתי עיניו למעלה ממקומן או שתי עיניו למטה ממקומן הרגיל**.

או **עינו אחת למעלה ממקומה, ועינו אחת למטה ממקומה**.

או שהוא רואה את החדר ואת העלייה **כאחד**. ששתי עיניו עומדות במקומן אלא שאחת רואה למטה ואחת למעלה, ונמצא רואה את החדר והעלייה כאחת.

שכי השמש, שאינו יכול להסתכל כנגד השמש⁽¹⁰⁾.

והזגדן, שעינו אחת משונה מחברתה⁽¹¹⁾.

והצירן, שעינו זולגות דמעות תמיד.

ושנשרו ריסי עיניו, שערות עפעפיו, **פסול מפני מראית העין**. [ורק מום זה האחרון פסול מפני מראית העין בלבד, כדלעיל בגמרא].

גמרא:

תנו רבנן: "חרום" — שחוטמו שקוע בין עיניו.

חוטמו סולד, קצר [עיי' רבינו גרשום]. חוטמו כולם, שנסתמו נקביו. חוטמו נוטף, ארוך ותלוי עד למטה מהשפתיים — מנין דפסילי?

תלמוד לומר: "או חרם", לרבות⁽¹²⁾.

רבי יוסי אומר: אין נקרא "חרום" אלא הכוחל שתי עיניו כאחת.

אמרו לו: הפלגת! יותר מדאי אלא, אף על פי מג-א

10. במקום שהשמש זורחת שם, רש"י בגמ'.

12. בחזו"א הקשה ד"סולד" ו"נוטף" היינו ששנינו לקמן מב, א "חוטמו גדול מאבריו או קטן מאבריו" ומשמע דפסלינן התם לא משום "חרום", ועיי"ש שיישב לפי פירוש הרמב"ם

11. כדמפרש בגמרא לקמן מד, א.